

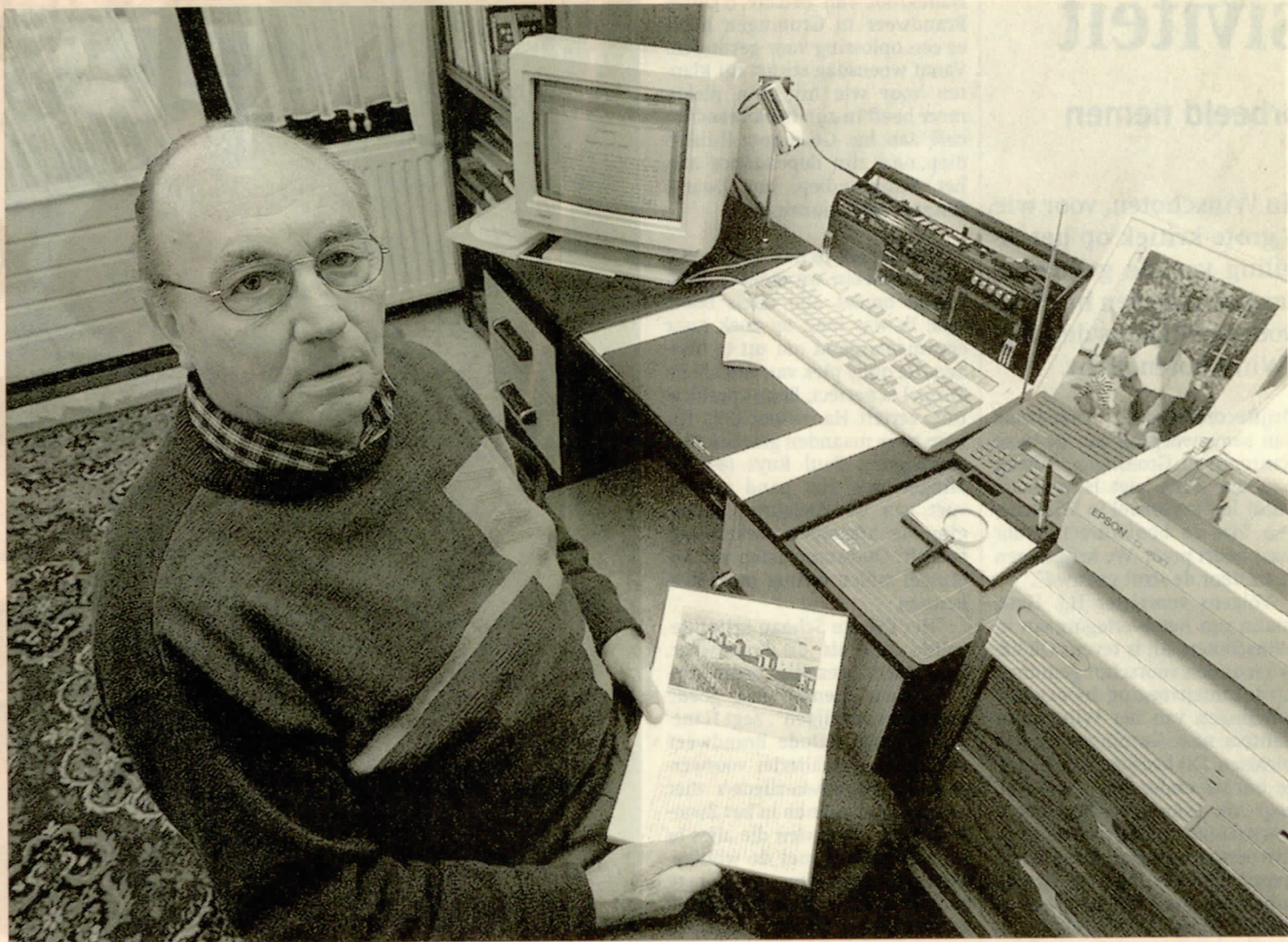
Schutte en het verzetswerk bij Bellingwolde

Nergens waren onderduikers veiliger dan in het hol van de leeuw: in Duitsland zelf! Dankzij deze even gewaagde als verrassende tactiek is het verzet in de noordelijke grensstreken erin geslaagd vele jongemannen uit handen van de Duitsers te houden. De nu 75-jarige Jan Schutte uit Hoogeveen staan deze en andere herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog nog haarscherp voor de geest. Schutte schreef ze op en bracht ze onder in een boekje, dat slechts bestemd is voor z'n kinderen en kleinkinderen.

Jan Schutte woonde tijdens de oorlogsjaren in Bellingwolde, op luttele afstand van de Duitse grens. Zijn ouders hadden daar een klein boerenbedoeninkje. In die contreien, zo rond Vriescheloo, het Veendiep, Wedde, Veele en Veelerveen beleefde hij de oorlogsjaren. Als opgeschoten knaap belandde hij in het verzet en maakte roerige en gevaarvolle tijden mee waarin hij niet zonder fortuin herhaaldelijk door de mazen van het net glijpte.

Het verloop van de oorlog in de grensstreken is een apart verhaal waaraan tot op heden relatief weinig aandacht is besteed. Het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie (RIOD) wil nu een poging doen dit stukje onderbelichte geschiedenis uit de vergetelheid te halen en begint dit voorjaar in samenwerking met Duitse onderzoekers een speurtocht naar de gebeurtenissen in de grensstreken. Ook Jan Schutte heeft hierover het een en ander te vertellen.

Voor de familie Schutte was het jaren voor het uitbreken van de oorlog al duidelijk dat er aan de andere kant van de grens iets broeide. "In de dertiger jaren werd bijvoorbeeld in Rhede, net over de grens, een concentratiekamp voor politieke tegenstanders van Hitler ingericht. 's Nachts was de hele streek, tot

Jan Schutte heeft z'n oorlogsherinneringen uit de Nederlands-Duitse streek rond Bellingwolde opgeschreven. © BERT WIERINGA

aan de grens, verlicht; dit om de gevangenen het vluchten naar Nederland te beletten. Toch slaagden velen van hen erin, weg te komen. Als het donker was kwamen ze aan de Nederlandse kant van de grens tevoorschijn. De geheimzinnigheid als er bij ons iemand tegen het raam klopte en het gehaast praten in een voor mij vreemde taal, zal ik nooit vergeten..."

Ds. Greeven

Tussen Nederlanders en Duitsers in de grensstreken bestond altijd al veel contact. Er woonden trouwens ook veel Nederlanders aan de andere kant van de grens. Toen brak de oorlog uit. Jan Schutte was nog maar zestien jaar, maar zo jong als hij was kwam hij in het verzet terecht. Hij ging onderduikers hel-

pen, eerst op eigen houtje, later als lid van de verzetsorganisatie van de bekende dominee Greeven van Vriescheloo waarvoor hij onder meer koeriersdiensten verrichtte.

Jan Schutte werd 'grensganger'. Dat was een Nederlander die over de grens in Duitsland ging werken en daarbij zijn bewegingsvrijheid hield. Ook voor de oorlog waren er al veel 'grensgangers'. Hij vond een baan bij een garagehouder in Papenburg; een man die hem nooit een strobreed in de weg heeft gelegd. In de grensstreek kwam Schutte vogels van allerlei pluimage tegen. Landgenoten, maar ook veel tewerkgestelden uit andere delen van bezet Europa. Zijn status van 'grensganger' was voor Jan Schutte echter niet meer dan een dekmantel; zijn eigen-

lijke taak was onderduikers te helpen. En er zaten veel onderduikers in het grensgebied, dat ook het jachtterrein was van landwachters en NSB-ers.

Sluipwegen

Een geliefde tactiek van het verzet was onderduikers aan de Duitse kant van de grens aan het werk te krijgen. Via sluipwegen werden ze naar onder anderen boeren en tuinders gebracht waar ze inwonend werknemer werden. Ze werden er goed verzorgd en er werden geen lastige vragen gesteld. Zelfs hadden meerderen de beschikking over officiële papieren, waardoor ze feitelijk vrij man waren. Alleen het contact met de familie was niet mogelijk. "Voor zover ik weet is niemand verraden. In Nederland zelf was het verraad

vele malen groter dan in het hol van de leeuw..." zegt Schutte die als onverdacht 'grensganger' veel onderduikers de grens over gesmokkeld heeft.

Na de oorlog nam Jan Schutte, zelf inmiddels onderduiker geworden en als koerier betrokken bij de opmars van de Poolse bevrijders, teleurgesteld afstand van het verzet. "Na afloop werd alle eer opgeëist door mensen die in werkelijkheid niets voor het verzet betekend hebben. Daar kon ik slecht tegen." Schutte vond later een baan in de vliegtuigindustrie, ging met z'n gezin wonen in Amsterdam, woont nu in Hoogeveen en geeft alsnog lucht aan zijn oorlogsherinneringen. Onderscheiden is hij nooit. "Dat moest jezelf aanvragen en daar had ik geen zin in."